

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 36.

— Sibiu, Sambata 3/15 Maiu. —

1880.

Caus'a comitatului Severinu in dieta.

De candu s'au deschisu publiculu romanescu colónele acestui diariu, elu s'a ocupatu mai de multe-ori cu asuprita stare a locuitorilor din Banatu, éra anume in anulu acesta cu caus'a celor 105 mii locuitori din comitatulu Severinului, restauratu din comunele fostului regimentu banatiéna romanescu de granitia. Cu tóte acestea, ne tememu că le vomu purtá pecatulu, noi si toti romanii câte se pricepu la scrisu si mai alesu asia numitii publicisti. Prea amu fostu indolenti, ne-a pasatu prea puțin de acea solidaritate, pe care suntemu obligati se o cultivamu noi, cá si ori-care altu poporu ce aspira la o viétia nationale. De s'aru fi intemplat lucrurile din Severinu sau din Carasiu in ori-ce districtu locuitu de magiari; de s'aru fi vediatu asemenea scene in vreo regiune austriaca ori germana, francesa ori belgiana, sute de diarie aru fi saritu in ajutoriulu loru, meetinguri (adunari) s'aru fi tinutu, resolutiuni s'aru fi luate si protestele aru fi coperite cu mii de subscriptiuni; ani întregi ar fi duratu agitatiunea. In favórea locuitorilor din numitulu comitatu isi ridicase vocea o mana de ómeni in numeru de 40 inși, condusi de cátra unu generalu pre cátu de intieptu, pre atátu si resolutu. Memorialulu acelei deputatiuni publicatu, dupace se comunicase ministrului de interne, póte se fia cunoscutu si lectoriloru nostrii din câteva estrase comunicate in acestea colóne dela Februariu incóce.

In fine dupace esise la lumina o parte mare a blastematiilor de care suferisera acei locuitori in cursu de siepte ani, caus'a loru fu trasa si in desbateru camerei deputatiloru din B.-Pest'a. Ministrulu fusese fórté aplecatu se mai pedepsésca pe acei locuitori inca trei ani de dile cu stare esceptionala, sau cum dice francesii, afara din lege. Mai tardiu elu se induplicá se o reduca la unu anu. Se aflara altii carii cereau, cá starea esceptionale se se curme cu finea anului curente; au fostu inse si deputati carii au pretinsu, cá aceea se incete acum indata. Ministrulu se apará cum sciú contra atacuriloru, cu dialectic'a sa cunoscuta, dara cu argumente spalacite.

Cu acea ocaziune luá cuvintulu si onor. domnu G. Popu resolutulu deputatu din Selagiu. Discursulu demnu de d-sa si de poporatiunea bogata in merite patriotice a comitatului Severinu, ilu reproducemu mai totu, dupa stenogramele dietali precum urmédia:

„On. Casa! (Se audimu!) De si eramu decisu cá sub domni'a guvernului actualu se nu mai vorbescu (audimu), totusi in urmarea celoru dise si intemplate in acésta casa, cu ocaziunea desbateri asupra acestui proiectu de lege si mai de curendu asupra bugetului, me simtiu obligatu cá cu acésta ocaziune se me declaru pe scurtu (audimu!).

Dnii deputati antevorbitori br. B. Liphay si Joanovicu au respunsu pe largu la clasificatiunea fórté rea, asiu potea dice reu voitóre, facuta de cátra on. dn. referente asupra starei de lucruri din comitatulu Severinului si a locuitoriloru sei. A remasu inse si pentru mine una de disu. Că-ci adeca onor. dn. referente declarase, cá guvernulu nu este indestulatu cu lucrurile din comitatulu Severinului. Eu érasu respundiu onor. dn. referente, si ilu pociu asigurá, cá locuitorii din acelu comitatu nicidecum nu se potu inpacá cu lucrurile de acolo, care sunt unu resultatu alu mesuriloru luate de cátra guvernulu. (Aprobare din stang'a estrema).

On. Casa! Unu proverbu nemtiescu dice: „Es kommt nichts besseres nach.“ (Nu urmédia nimicu mai bunu.) Acestu proverbu s'au adeveritu pe de plinu in privinti'a cetatieniloru de nationalitati nemagiare. Noi creduseramu, cá pe langa ce dn. ministru presedente care se afla la putere, ne asuprise de nenumerate-ori pe noi acesti ceta-

tieni ai statului de nationalitati nemagiare, si dupa ce dn. ministru presedinte aflanduse in culmea puterii si a domniei sale, declarase si amerintiase, cá diversele nationalitati trebue se renuntie la existentie propria nationale si se se supuna neconditionatu la mesurile despotice luate de elu si de partid'a sa pentru magiarisare, in casulu contrariu va sfarmá numai pe aceia, cari voru cutediá se faca celu mai puțin lucru pentru apararea propria si pentru conservarea existentiei loru nationale. Este adeveratu on. Casa, cá dn. ministru presedente si guvernulu isi tinura parol'a data; cá-ci au ingenuchiatu tiér'a, au calcatu in pitióre pe tóte popórale. Adeverulu tristu inse este, cá nu ne au calcatu numai pe noi nemagiarii, ci au nimicitu fericirea tuturoru popóraloru, prosperitatea loru spirituale si materiale. (Asia este! in stang'a estrema.) Că-ci adeca ce vedemu acuma! Vedemu pe magiarii locuitori pe bogatele tiermuri ale Tisei, pe romanii si secuii din Transilvani'a, carii pana acuma se tineau bine, cu desagi de cersitori de a umeru, cu batiu de peregrinu in mana, cautandu'si scapare, anume magiarii in Americ'a, romanii si secuii in Dobrogea si Romani'a.

Este inse in ori-ce reu câte ceva si bunu. Acestu reu are acea parte buna, cá de s'au si afluat pàna acum ómeni carii au statu la indoieila, daca se póte in acésta tíera cá se faci câte unu poporu ori nationalitate singurateca, sau prea fericita, sau cu totulu nefericita, s'au potutu convinge oricine, cá in acésta poti sau fericiti sau nefericiti pe locuitori numai in totalitatea loru. (Aprobare entusiastica in stang'a estrema.)

Este prea bine cunoscutu, cá spre a realisá scopuri mari, trebue se existe planuri certe, si cá spre a executá actiuni politice, se cere câte o programa. Eu cá simplu ascultatoriu si spectatoru alu celoru intemplate aici in dilele trecute, m'am convinsu, cá nici guvernulu, nici asia numita opozitiune capabila de a guberná, nu are programa de administratiune publica; celu puțin asia a esitu din ultimele desbateri de doue septemani, cá nici una din acelea doue partide nu vrea se créda despre cealalta, cá ar avea programa. Ele inse n'au cutediatu se afirme acelasu lucru despre partid'a independentiloru, a carei programa politica am onóre a o recunósce si eu de a mea, in liniamentele principali si in totalitatea ei, (Aprobari in stang'a estrema), inse cu o esceptiune, care este: magiarisarea nelegala si tiranica (nem jogot és eröszakos magyarosítást. Strigari din stang'a estrema: Asia ceva nu este in program'a nóstra).

Mai repetu cá din decursulu aceluor desbateri ne convinseramu, cá nici partid'a gubernanta, nici aceea ce voiesce a guberná, nu are programa administrativa; si ne mai convinseramu, cá se afla in acésta casa unu individuu cu nume nemtiescu, adeca deputatul Grönwald, carele are programa administrativa, celu puțin propositiunile lui i se recunoscera cá progama. Daca este asia si dupa-ce Grönwald parasindu partid'a dela putere, se identificá cu opozitiunea ce se crede capabila de a pune man'a pe putere, atunci urmarea trebue se fia, cá Grönwald se ajunga in fruntea guvernului Ungariei. Éra eu adaogu la acestea, cá de ne-aru mai ajunge si unu desastru atátu de infricosiatu precum ar fi acesta, adeca se urmedie unu Grönwald unu Tisza, atunci in adeveru s'ar si implini susu citatulu proverbu nemtiescu.

Daca s'ar adeveri o combinatiune cá acésta, precum crede opozitiunea coalisata cá ar fi justa, atunci eu ve declaru si credu cu profunda dorere de sufletu, cá in acestu casu, in Ungari'a este posibilu si unu guvernulu muscalescu. Că-ci adeca, resultatulu unu guvernulu cu programa cá alui Grönwald ar fi cá, precum se intemplase in anulu 1849, Magnatii magiari au se chiane in tíera din nou pe muscali, spre a restabili pacea; éra apoi amu potea intrebá cu totu dreptulu, nu cumva

muscaliloru le-aru placea se uite cá se afla in Ungari'a si se remana aici pentru totudeauna.)*

Din cele dise pàna acilea veti binevoi a cunósce, cá eu in sterpiturele de idei monstruóse ale d-lui deputatu Grönwald vediu unu desastru mai mare, decátu tóte desastrele pentru acésta patria.

Dupa a mea opiniune cas'a ar fi fostu chiamata a luá in discussiune politic'a administrativa, chiaru din incidentulu acestui proiectu de lege. Aci stámu in facia unu esemplu fórté gravu si batetoriu la ochi, si plecandu de aci, on. Casa se'mi permitta a ilustrá cu câteva exemple faimósa politica administrativa alui Grönwald, anume relative la comitatulu Severinului. (Audimu.) Dn. deputatu Grönwald adeca fu asia de fericitu, cá politic'a sa administrativa fu aplicata in comitatulu Severinului din grati'a ministrului presedente si a ministrului de interne, mai inainte de nascerea ei. Se vedemu ce s'a intemplat in comitatulu Severinului. Acolo s'a facutu proba tocma cu acelu punctu cardinale din program'a administrativa a lui Grönwald, intru care densulu pretinde, cá dupa ce esistu in patria teritorie mari, pe care locuescu si nemagiari, bunaóra cá in numitulu comitatu, si dupa ce acolo sunt locuitori nemagiari, guvernulu voindu a respectá art. de lege 42 din a. 1870 este necessitatu se aplice in functiuni si nemagiari, adeca de aceia cari sunt vrasmasii ideei de statu ungurescu, asia acésta se se schimbe. Grönwald adeca declara de vrasmasii ai statului ungurescu pe toti nemagiarii si acésta o publica in tóta lumea. In acestu casu inse eu nu pricepu, cu ce dreptu se tine némtiulu Grönwald de amicu alu statului ungurescu. Elu dice, cá in teritoriile nemagiare se se inpórté functionari magiari. Éta inse cá sub regimulu d-lui ministru presedinte s'a intemplat acelasu lucru in comitatulu Severinului. Inportat-au acolo din tóta tíera magiari, incepédu dela Ujfalusi, dela Pausz pàna la celu din urma copistu (diurnistu), carii toti sunt renumiti prin aceea, cá n'au fostu profeti buni acasa la ei, si eu invitu pe dn. Grönwald si pe dn. ministru presedente se ne spuna, déca se bucura pentru starea de lucruri desvoltata prin activitatea aceluora, daca in adeveru póte se fia o activitate si vreunu evenimentu, de care dn. ministru presedente si dn. Grönwald se se póta bucurá in acelasu timpu. (Ilaritate in stang'a estrema.)

Presedentele: Rogu pe onor. dn. deputatu, cá se binevoiesca a remané in cestiune, cá-ci acestea nu se tínu de obiectu.

George Popu: Nu me voiu ocupá mai multu cu program'a lui Grönwald; fiindu inse vorb'a despre comitatulu Severinului, am crediutu cá este tocma oportunu a luá la critica opiniunile audite in acésta casa despre administratiune, (Asia este, in stang'a estrema) repetu inse, cá nu me voiu mai ocupá de acea programa si nu voiu mai spune, ce servitiu a facutu aceea guvernului pe sub mana in comitatulu seu (in care fusese Grönwald vice-prefect? Red.) si pe a írea, si ce planuri a datu elu ministrului, din care au urmatu cassarea gimnasiiloru slavace. Las' cá unu servitiu cá acesta se'lu botedie acésta casa si opiniunea publica. (Aprobari in stang'a estrema si strigari de spionagi.)

Dupa acestea declaru onor. Casa, cá sunt de acordu cu cele dise de domni colegi deputati br. Bela Liptay si Georgie Joanovicu, cu singur'a esceptiune a propunerei br. B. Liptay relativa la terminu, pentru-cá eu credu, cá acelu timpu este prea lungu si dorescu, cá starea actualu (din comit. Severinului) se se curme acum indata; de aceea proiectulu de lege datu in desbateru nu'lu primescu de basa a discussiunei speciale, ci rogu pe onor.

*) Adeca dn. oratoru presupune, cá unu guvernulu de tirani crudi, cum ar fi unu ministeriu Grönwald, ar provocá unu resboiu civile infricosiatu, prin urmare si o invasiune noue? Red.

Casa a'mi adoptá urmatória contra propunere. (Se audimu! Citesce.)

Contrapropunere. Cu scopu de a face cá starea regretabila a lucrurilor din comitatulu Severinului se incetiede, cas'a invita pe ministrulu de interne, cá art. de lege 42 din a. 1870 se'lu aplice si in comitatulu Severinului fara nici-o amănare. (Aprobare in stang'a estrema.)

— Dupa acestu discursu energiosu alu d-lui deputatu G. Popu, dn. ministru presiedente Tisza ia din nou cuventulu, rogandu pe Camer'a deputatiloru, cá nu cumva se adópte acea contrapropunere, pe care o califica de nedrépta fatia cu functionarii aplicati in acelu comitatu mai in urma la 1877, totuodata inse cá periculósa din punctu de vedere ale prosperitatiei si securitatiei statului (mely nem tetszhetik senkinek, ki Magyarország jollétét és biztosságát akarja.)

Acestea cuvinte scurte, dara indesate si cu nimicu motivate ale ministrului presiedente Coloman Tisza semnifica pe romanescu curatu atáta, cá cei 105 mii de locuitori din desu numitulu comitatu aru fi nespusu de periculosi pentru securitatea statului Ungariei, prin urmare, cá aceia trebue se mai fia gubernati cu legi si mesuri discretionarii, esceptionali, cá vrasmasi ai patriei, totu cum au fostu de 7 ani incóce. Romanii periculosi, popórale slave, croati, serbi, slavaci, ruteni periculosi pentru patri'a comuna, germanii din Ungari'a si sasii din Transilvani'a pangermanisti in servitiulu lui Bismarck; asia dara cine nu e periculosu pentru acea patria comuna? Intrebarea coprinde in sine respunsulu. Nationalitatile se pare cá numai atunci nu sunt periculóse, candu inplu tesaurulu desfundatu si candu isi vérsa sangele in torente pentru scopurile statului, ori mai bine, pentru ale partidei dominante.

Ide'a de statu a Austriei.

De Dr. Francisc Palacky.

(Urmare.)

II.

Principiulu egalei indreptatiri a nationalitatiloru este totu asia de vechiu, cá si doctrin'a dreptului naturalu. Sorgintea ambeloru este acelu principiu superioru, din care deriva moral'a si dreptulu, adeca acea maxima adencu gravata in tóte ánimelale omenesci: „Ceea-ce nu iti doresci tie, nu face nici altora.“ Fireste cá au costatu lupte crancene si seculare pàna ce acésta schintea divina s'au aprinsu in sufletulu omenescu si s'au intaritu pàna la acelu gradu, cá se póta echilibrá si resistá nu mai puçinu innasculului instinctu animalicu alu omului, selbatecului si atotu-consumatorului egoismu. Acésta au si fostu caus'a pentru ce dreptulu privatu, séu déca imi este permis a me esprimá asia, dreptulu intra-personalu au fostu recunoscutu si s'au validatatu cu multu inainte de dreptulu internationalu, de órece din vechime si chiaru pàna in dilele nóstre mai preste totu, forti'a materiala au decisu între popóra. Inpreuna cu progressulu pe care l'au facutu civilisatiunea, in privinti'a acésta s'au desvoltatu si óresi-care principii de dreptu, care in dilele nóstre au ajunsu a fi in generalu recunoscute: dar faptul istoricu, cá la inceputu fiacare poporu si-au avutu guvernulu seu si cá prin urmare au formatu unu statu politicu, au avutu de consecintia, cá in decursu de secole intregi dreptulu între state si între popóra (dreptulu internationalu si alu ginteloru) se fia consideratu cá acelasu si identicu, ba ce este mai multu, se considera pàna si in diu'a de astadi cá astfelu. Si cu tóte acestea, progressiva centralisatiune si decentralisatiune a lumei au adusu de multu cu sine, cá notiunile „statului“ si a „natiunei“ se nu mai fia considerate cá identice, congruente si reciproce; de órece unu poporu se descompuse in mai multe state si unu statu coprinse mai multe popora in sine. Chiaru si notiunea feudala a cuventului „natiune“, prin care odinióra se intielegeau numai clase politice indreptatite si din care poporulu de josu (in Ungari'a) si tieranii (in Poloni'a) erau eschisi, au devenitu dejá unu anachronismu, de candu aprópe in Europ'a intréga siematismulu classeloru au fostu desfintiatu si aruncatu între anticuitatile timpuriloru trecute.

In dilele din urma cuvinteloru „natiune“ si „nationalitate“, cu preferintia in vestulu Europei, li se mai dá inca si unu altu intielesu si adeca asia, cá subt numirea de „natiune“ se intielegea acelu elementu alu statului, care subt domni'a unui Ludovicu XIV cu maxima de „L'état c'est moi“, se nunea de ordinariu numai „supusii fideli.“ Subt nationalitate se intielege deci in sensulu acela, aspiratiunea acelor supusi de a isi castigá eser-

ciutiulu drepturiloru politice. In acelasu sensu s'au intrebuintiatu aceste cuvinte si in actele publicate nu de multu in Paris si Rom'a (8 Decembre 1864.) Nu sunt de lipsa prea multe demonstrari pentru de a probá, cá acésta nu este, decátu o schimbare a notiuniloru, care in unele locuri se mantine in modu intentionatu, despre care inse ar fi de doritu, cá celu puçinu se se coréga in cercurile scientifiche. La noi aceste cuvinte se intrebuintiedia cu multu mai corectu, in sensulu loru geneticu si firescu, si cu deosebire, pentru de a distinge diferinti'a de limba.

Cá sentimentulu, consciinti'a si recunóscerea principiului de nationalitate in adeveratulu seu intielesu precumpaneste si se consolidiedia astadi in tóte partile lumei civilisate, acésta nu o mai potu negá nici amicii si nici inamicii. Progressesele mecanice si ale chemiei procura spiritului omenescu o victoria totu mai stralucita si mai bogata de succesese asupra naturei. Calile ferate si telegrafele, cari delaturédia intr'unu modu atátu de miraculosu dificultatile firesci ale spatiului, apropiá mai tare unele de altele pe tóte natiunile, pe tóte gubernelne, pe tóte spiritele luminate ale intregi lumi civilisate si inlesnescu comunicatiunea între densele asia, cá ómenii cultivati de pe intregulu globu alu pamentului, formédia asia disu, unu singuru si mare publicu. Sentimentele si ideile exprimate la unu capetu alu lumei sboru asemenea unui fulgeru, dealungulu celoru mai diferite tieri si afla unu consimtiementu si simpatie momentana, séu contradicere la tóte natiunile si la tóte clasele poporatiuniloru. Acésta este o manifestare a acelei mari centralisatiuni a lumei, despre care am avutu ocaziune a vorbi adesea in publicu. Acelu spiritulu nefinitu inse, care au prescriu lumei legi eterne, au primitu între acelea si legea polaritatiei, pentru cá ea se nu isi piérdia echilibrulu si se nu fia scósa din calea sa prescria, prin o directiune unilaterala. Cu cátu deci se atragu mai tare elementele de afinitate, cu atátu sunt respinse mai tare cele straine. Cu cátu deci natiunile se apropia mai multu unele de altele, cu atátu vedu, simtu si observa ele mai bine distinctiunile loru naturale si cu cátu influentiédia mai tare forti'a atractiva, cu atátu mai intensivu se desvólta pe de alta parte resistentia in contra aceleia. Cu totu curagiulu se póte deci afirmá, cá uniformitatea universului nu au fostu niciodata porunc'a lui D-dieu nici cá o se fia vreodata. Principiulu nationalitatiloru isi are deci si elu chieamarea sa eterna in economi'a lumei si ori ce suparare si combatere omenésca in contra lui, samana numai unei suflari in contra ventului: ici colo póte despica câteva neinsemnate fragmente, dar in fati'a unoru masse mai mari va remanea in totudeauna inpotenta. Afara de acésta, principiulu acesta d'abea se afla la inceputulu puternice sale activitati si rezultatulu seu finalu, inca nu ilu póte intrevedea nici unu ochiu omenescu.

(Va urmá.)

Transilvani'a.

Cuventarea

Escelentiei Sale Inaltu présantitului Archiepiscopu si Metropolitulu Mironu Romanulu la deschiderea sinodului archidiecepsanu in 27 Aprile st. v. a. c.

Preastimatiloru Domni, Iubitiloru frati, Iubitiloru fi!

Vediendu-ve si la acésta ocaziune intruniti in sinodulu archidiecepsanu pentru susceperea agendeloru ordinarii prevediute in statutulu organicu, ve salutulu Iubitiloru cu bucuri'a sufletésca, ce o am totudeauna, cându vedu cultivanduse terenulu, care clerului si poporului nóstru ortodocsu i l'a datu statutulu organicu.

Inpregiurariloru vitrege, între cari s'a aflatu biseric'a nóstra transilvana secolu de ani, este de a se atribuí: cá clerulu si poporulu nóstru ortodocsu preste totu inea nu se póte mesurá deplinu in cultur'a scientifiche cu celelalte confessiuni vechi din tiéra, si cá dupa tóte câte s'au intreprinsu pàna acum in noua era a vietii nóstre bisericesci, ne-au mai remasu a regulá inca multe afaceri, dela cari depinde progressulu si prosperarea bisericiei.

Cu tóte cá nici inpregiurarile actuale nu corespundu justeloru nóstre dorintie, ba unele simptome din viati'a publica sunt chiaru apte de a ne insulá ingrijiri serióse pentru viitoriu: sperediu totusi, cá Domniile Vóstre, Iubitiloru mei frati si fi sufletesci! intariti si condusi de spiritulu adeveratu crestinescu, care totudeauna a caracterisatu pe poporulu nóstru, veti aflá si astadata calea si modulu, de a contribuí cátu numai se póte la promovarea scopuriloru, pentru cari ni s'a restauratu sinodalityatea, mijloculu celu mai bunu spre acea, cá in-

sasi biseric'a, totalitatea clerului si a poporului, se'si póta creá unu viitoriu mai ferice, intru marirea lui Dumnedieu.

Dar inse activitatea D-loru Vóstre nu se marginesce numai la agendele strinsu sinodale, ci dupa ce cu ajutoriulu lui Dumnedieu, inploratu astadi in sant'a biseric'a, ne va succede a ne terminá bine agendele ce le avem aicea, reintornédu-ve acasa, cá cei ce posedeti increderea clerului si a poporului, sunteti chieamati a dá la diferite ocaziuni binevenite, impulsu si a cooperá din respoteri la luminarea poporului nóstru si la latirea culturai scientifiche si morale, dela carea mai alesu depinde prosperarea bisericiei.

Premitiendu aceste, eu in firma credintia, cá D-le Vóstre veti dovedi in fapta, cá sunteti petrunsi de insemnatatea missiunei ce o aveti cá deputati sinodali, ve inpartasiescu binecuventarea mea archierésca, si cu acésta sesiunea ordinaria a sinodului nóstru archidiecepsanu pentru anulu curinte o declaru de deschisa.

Mironu Romanulu m. p.
archiepiscopu.

Petitiunea

juristiloru romani din Transilvani'a prezentata Camerei deputatiloru in siedinti'a dela 20 Aprile st. n. a. c. in cestiunea referintieloru urbariali.

(Urmare.)

Recunóscemu cá statulu are dreptu a pretinde in casuri estraordinare sacrificii dela cetatienii sei pentru interese mai inalte de statu, nu recunóscemu inse cá ar fi indreptatitu, pentru unele interese private, reu pricepute, a despoiá privatii, institutelu publice si corporatiunelu de dreptulu de libera dispunere asupra averei loru, ce li s'a garantatu prin legi sanctionate, si a dispune de averea loru in modu despoticu.

Nu potemu recunóscere de fundate nici motivele, pe cari se radiema §. 8 alu proiectulu.

Nu! pentrucá a dá singuraticiloru proprietari dreptu de espropriatiune, este ceva mai multu de cátu aceea, ce dupa parerea juristiloru póte se incapa intr'unu statu civilisatu in cadrulu legiloru aduse in modu liberu si constitutionalu.

Au nu este unu dreptu de espropriare si inca neconditionatu, asiguratulu pentru proprietari prin acele mesuri ale acestui §. cari nu ficsédia nici unu maximum, ci lasa in voi'a loru cá se pretiúesca si rescumpere eventualu cu bani totu ce se póte numí „enclave“ prin paduri? si intrebamu, cá prin aceste mesuri óre fostulu iobagiu locuitoriu in munti, nu devine espusu a fi despoiatu prin fostulu proprietariu, pe unu pretiu bagatelulu, de mosiór'a castigata si cultivata de secolu de stramosii sei si devenita proprietatea lui prin emancipare?!

Ba dá! cá-ci poporulu din munti tóte pamenturile urbariale le are respandite prin padurile fostiloru proprietari; deci in urm'a mesuriloru intentionate tóte aceste pamenturi i se potu luá, in cele mai multe casuri, pe unu pretiu bagatelulu, cá-ci proprietatea de munte fiindu de o calitate inferióra, cá pamentu nici cându nu se va estimá la pretiulu ce'lu are ea inaintea tieranului munténu, care cu famili'a sa o scie esplotá astfelu, in cátu se sustine din ea.

De aci urmédia de sine, cá astfelu de pamenturi numai cu pamenturi se potu rescumperá si anume, numai cu astfelu de pamenturi, cari si in privinti'a ramului de cultura, si a mariemei si a situatiunei sunt de asemenea calitate; ér' considerandu cá mai in tóte casurile, intréga mosie din padure a tieranului constá din una parcela, ar trebú ficsatu maximumu teritoriului ce se póte schimbá. Altu modu de a impededá, cá subt pretestulu de rescumperare se nu se escute in cele mai multe casuri o totala deposedare — nu ne potemu inchipuí.

Nu potemu lasá ne atinsu nici §-lu 7, cá-ci mesurile ce se intentionédia prin trensulu se vedu a fi menite numai a dá ocaziune proprietariloru, cá in cestiunile de comassare se se jóce dupa placu si dupa terminarea comassariloru se mai esoperedie comassari posteriori, firesce pe spese comune. Unu lucru acesta fara parecchie in lumea civilisata.

Nu este indreptatitu acelu pasu din mentionatulu §. care dá fiacarei parti dreptulu de a cere comassatiune noua nici pentru aceea, cá-ci remanéndu si dupa indeplinirea comassarei unui otaru — deschisa cestiunea comassariloru posteriori, prin acésta s'ar paralisá chiaru scopulu principalu alu acestui proiectu de lege, adeca: terminarea definitiva a processeloru de acésta natura.

Dar déca credemu in seriositatea motivarei

proiectului, nici nu scim cum s'aru poté justificá comassarile posteriori?

Éta ce dice inaltulu gubernu in motivarea acestui §.: „A estinde comassarea si asupra aceluor teritorie, ar fi identicu cu a face imposibila comassarea, pentrucá spessele mesurarei nu stau de locu in proportiune cu valórea lor.“

Ei bine! déca spessele de mesurare a muntiloru si a altoru teritorie de asemenea natura si valóre sunt nesuportabile atunci, cându se mesura si comassédia si celelalte parti ale otarului, cu câtu voru fi acele mai grele si mai in disproporțiune cu valórea lor atunci, cându voru formá numai singure obiectulu de comassare!?

La §. 9, considerandu multe casuri din trecutu, regretabile pentru nesciinti'a ingineriloru, intr'adeveru ar trebui se aprobamu dispositiunea cá pe viitoriu numai ingineri specialisti si provédiuti cu testimoniu de calificatiune se póta fi aplicati la regulari de possessiuni si la comassari; dar fiinducá calificatiunea are se se normedie prin instructiuni ministeriale cari sunt necunoscute inca, considerandu numerulu marginitu alu ingineriloru de specialitate pe acestu terenu, ne tememu cá nici acea instructiune nu va satisfacé asteptarile juste ce sunt legate de ea; éra in câtu privesce insasi instructiunea, noi asia credemu, cá intr'unu statu constitutionalu numai legislatiunea póte fi chemata se resólve o cestiune atátu de momentósa.

La §. 10 proiectulu se abate dela mesurile legiloru de pana aci, se abate chiaru dela mesurile totoruru stateloru civilisate intru aplicarea expertiloru, si eschide possibilitatea cá partile litigante se fia reprezentate prin unu numeru egal de experti neinteresati, afara de aceea dá ocaziune autoritatiloru politice, cá se exercite o influentia ingrijitóre asupra resolvirei processeloru de natura exclusivu civila.

Da! suntemu siliti a numi ingrijitóre influenti'a ce se intentionédia prin acestu §. a se dá comisiuniloru administrative municipale, pentrucá constandu maioritaea membriloru lor pretutindenea din fostii proprietari, in scurtulu timpu ce a trecutu dela infintiarea lor, amu facutu trista esperintia, cá in agendele lor pe terenulu politicu in multe locuri si in cele mai multe casuri, spiritulu de colegialitate si amicitie proverbiala mostenita dela stramosi, a deschisu unu terenu prea largu pentru venarea de interese proprii, mai virtosu in casuri de acelea, unde interesele fostulu iobagiu stau fatia in fatia cu interesele fostulu proprietariu si n'avemu cauza a crede, cá aceste comisiuni nu voru purcede totu pe acésta cale la alegerea expertiloru.

Ne tememu fórte, si credemu cá cu totu dreptulu, cá la designarea expertiloru, in sinulu comisiuniloru administrative — unde fostii iobagi, cu deosebire in Transilvani'a, nu sunt de locu reprezentati — calificatiunea principala nu voru fi cunoscintiele speciale ale respectiviloru, si cá pentru pretiurea pamenturiloru — lucrulu celu mai momentosu in casurile de comassatiune — maioritaea de $\frac{5}{7}$ & voturiloru va fi asigurata a priori pe partea fostiloru proprietari.

Dar acésta mesura este si incompatibila cu principiulu ce nu de multu l'a adoptatu statulu prin despartirea justitiei de administratiune, si ar fi o decadentia in progressulu abia inceputu pe terenulu justitiei.

Scimu din procedur'a nóstra civila si din procedurile altoru state moderne, cá dreptulu de a alege pe experti compete partiloru litigante, si inca in cele mai multe casuri acestu dreptu este normatu astfelu, cá ambele parti alegu pe experti in numeru egal, éra pe presiedinte ilu alegu insisi expertii, si unde nu se potu ei intielege asupra presiedintelui ilu denumesce judecatori'a, eventualu acésta denumesce si pe experti; sunt inse unele state, unde, déca expertii nu se potu uni asupra persónei presiedintelui, ilu denumesce judecatori'a prin sórte dintre cei designati de densii.

Uniculu acestu modu ilu consideramu si noi de celu mai justu si ecuitabilu pentru posibil'a apearare a intereseloru ambeloru parti in prea momentósele processe de regulare, segregare si comassare de possessiune.

Paragrafi 11 si 12 din proiectu inca coprindu unele dispositiuni noua si anumitu dispositiuni de acelea, prin cari se inpuu fostiloru iobagi si in genere proprietariloru mici nisce sarcini insemnate, cari pana acum nu au fostu cunoscute — indatorandu adeca la platirea spesseloru pentru mesurare, pretiure, autentificare, pentru experti si judecatori in mesura egala pe fostii iobagi si pe fostii proprietari.

In genere, nu consideramu de corecta si mo-

tivata argumentarea referitóre la acestu punctu alu proiectulu, pentrucá nu credemu de locu alterate inpregiurarile, care au indemnatu pe legislatori a dispune atátu prin patent'a urbariala din 1854, câtu si prin legile de acésta natura din 1871 si prin ordinatiunile ministeriale referitóre la procedur'a urbariala din 1868, cá spessele in bani ce se receru la regulare, segregare si comassarile urbariale se le supórte fostii proprietari si dupa possessiunile fostiloru lor iobagi. Unu asemenea lucru nu se mai amintesce nici in espunerea de motive a proiectulu.

Scimu inse, cá fostii proprietari s'au desdau-natu pentru pamenturile date iobagiloru tocmai asia, cá si cându acele aru fi fostu regulate, scimu cá statulu amortisédia regulatu sumele de despagubire, dar afara de aceste scimu si aceea, cá din regulare urbariale numai fostii proprietari tragu folóse, cá-ci desarcinandu-li-se prin acésta padurile si pasiunile de servitutu le potu valorá mai bine, asemenea si prin comassare numai ei castiga, cá-ci proprietatile loru estinse, comassandu-se la unu locu, se urca in pretiu si dau unu venitu mai mare; ceea ce despre fostii iobagi nu se póte afirmá, pentrucá ei au abia o mosióra de câte 4—5 multu 10 jugere, care, din consideratiunile pasiunatului, e silitu mai totudeauna se o ia din trei locuri.

Déca vomu considerá mai departe, cá motivele proiectulu referitóre la acestu punctu in totalitatea lor nu corespundu adevérului, pentrucá numerulu fostiloru iobagi a fiacaru fostu proprietariu se póte constatá din conscriptiunile si tabelele urbariale, pe cari legile si instructiunile urbariale le cualifica de probe depline; afara de acésta, fiacare dintre fostii proprietari scie cáta possessiune a avutu in 1848 cá bunu nobilitaru, ér' dupa possessiunea ce si-a castigatu de atunci incóce pe calea legeri dela fostii sei iobagi, a fostu indatoratu de jure se platésca spessele de regulare pana acum; —

cá pana acum nu s'a ivitu nici unu casu cá fostii proprietari se fi fostu macaru provocati se prestedie dile de lucru pentru proprietatea lor urbariala; —

cá dintre fostii iobagi numai esceptionalmente si in fórte puține comune possuudu parcele de possessiune urbariala; —

si cá dealtmintrea dilele de lucru nu sunt o sarcina pentru proprietatea urbariala, ci unu obligamentu personalu alu fostiloru iobagi; —

in fine mai considerandu inca, cá déca caus'a stagnarei processeloru ar fi intr'adeveru aceea, cá fostii proprietari nu sunt in stare a anticipá spessele de regulare, legislatiunea póte delaturá acestu reu tocma in modulu aretatu in acesti paragrafi, anticipandu numai fostiloru proprietari inprumuturi, — introducerea acestei sarcini noue ar fi cu totul nemotivata si nejusta.

(Va urmá.)

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Rodn'a vechie, Aprile 1880.

Frigulu crancenu care domnise in decursu aprópe de 6 luni ale timpulu de érna au disparutu de totu. Dela 12 Aprile incóce neau'a grósa ce acoperise muntii inalti ai acestui tinutu, prin intensiva caldura de 20—24° R in vre-o câteva dile s'au topitu de totu, asia, in câtu in 24 a l. c. abea se vedé ici coala câte o pata de nea, aruncata in surpaturile si vaile deluriloru. Numai mosnégulu muntiloru, betranulu Ineu, mai póta suvenirea de érna pe caciu'a si mantaoa lui cea alba. Vegetatiunea campului, in urm'a timpulu caldurosu inpreunatu cu ploí manóse, arata cele mai favoritóre prospecte de primavéra frumósa si placuta, ceea ce fórte arareori se póte observá asia de timpuriu in acestu tinutu.

Locuitorii folosinduse de ocaziunea bine venita, cu tóta diliginti'a a inceputu la lucrulu campului de primavéra, conturbatu fiindu din cându in cându prin poruncile intiepte ale statulu si prin absurditatile si capriciele unoru ómeni.

Trei cause fórte insemnate au datu motive la conturbarea liniscei locuitoriloru labóriosi si rabdatori, si acelea sunt:

1. Precum in totu loculu asia si aici au fostu clasificarea si conscrierea cailoru subt conducerea d-lui maioru Fabianics de Misseva, dela regimentulu alu II-lea de husari din armat'a austriaca. Ómu de altmintrea cinstitu, inse fórte fantasticu si capriciosu. Pe toti ómenii i nimea dupa espressiunea lui „marha.“ Asia se intemplase cu mai multi barbati pensionati, cari au servitu odinóira cá oficiari subt timpulu de granitia. Acestu domnu nu s'au genatu a se esprimá in comun'a Sangeorgiu „cá fórte se mira cum de in tóta comun'a nu se afla unica persóna, care se conduca insemnarile si in cinstit'a limba ungurésca a statulu. Apói se ve cadia greu, dise elu — cá ministeriulu intreprinde tóte mijlócele pentru invetiarea limbei magiare.“ Espressiuni fórte caracteristice dela unu slovacu de origine, care s'au recomandat si cá „magyar nemes“ cá toti atátia — ics, vics — din timpulu modernu. Nu potu cugetá ce intielesu are acésta clasificare de cai in totu anulu inpreunatu cu spesse enorme, cându si asia, déca este lipsa de cai pe bietulu poporu torturatu pana in ánima

nici nu'lu mai ia nimenea in séma, ba inca, cându voiesce a-si insinuá calulu este respinsu déca nu trece prin man'a speculantiloru, cum s'au intemplatu de e. s. si in anulu trecutu in Bistriti'a, cându au asentatu cai pentru armat'a din Bosni'a.

2. A doua cauza a fostu timpulu de pertractare a comisiunei pentru demasurarea darei. Dilele de pertractare pentru acestu cercu s'au ficatú póte si cu voi'a, tocmai pe dilele cele mai insemnate, religionare adeca pe Vinerea si Sambat'a pasciloru. Precum se vede la noi in Ungari'a nici nu se mai ia in consideratiune serbatorile de alta confessiune nemagiara. Tóte recursurile pentru stramutarea terminulu alu fostu respinse. Bietii ómeni interessati au fostu siliti a-si petrece aceste dile insemnate pe drumu si in locu strainu cu distanti'a de 5—12 mile, numai cá se se póta scuturá de greutatile aruncate din partea faimosulu si multu laudatulu inspectoru de dare d-lu Algácz. Acestu domnu, fara nici o crutiare arunca darea asupra locuitoriloru, fara de a luá in considerare corecta impartire numai cá se faca ómeniloru necasu si caletoria, cá se reparédie aceea ce au croitu domni'a sa. Au fostu casuri de acelea, unde dela 1400 fl. s'au redusu darea de venitu la 84 fl. v. a. Ce mai consecuentia si consciintia curata —? Apói inca totu acestu domnu mai indrasnesce a si cortesí in favórea statulu cu ocaziunea aligeriloru de deputati, precum au fostu si la aligerile ultime, cugetandu cá in calitatea sa cá inspectoru de dare va influentiá mai siguru. Deschide-ti-ve ochii cei cari v'ati lasatu a fi amagiti prin magulirea d-sale.

3. A trei'a cauza ocupa mai multu spiritele locale nationale si scolastice. O absurditate a comisiunei scolastice gr. cat. din locu merita a fi data si in publicitate. Membrii comisiunei, subt presidiulu d-lui notariu alu comisiunei S. M. fara nici unu motivu, per propria auctoritate, au eliberatu dela scóla 200 adeca doue sute prunci din 300 si vre-o câtiva. Se intielege, cá între acesti'a au fostu si prunci cinstitiloru membrii. Éta cum prosperédia crescerea si interessulu pentru cultur'a prunciloru tocmai in acelu locu, unde ar trebui se fia atenti, cá scóla de statu din locu in totu momentulu este in stare de a primí cu bratiile deschise pe prunci romani. O negligentia ce se arata fatia cu scóla confessionala de aici — nu se mai póte pomeni.

Multu numit'a societate a stangétoriloru de focu (pompiéri) in fine, dupa o sfortiare de 1½ anu, se bucura de statutele aprobate din partea ministeriului. Vederemo cum se va organizá! pana la alta ocaziune i dorimu succesu bunu.

Dixi.

— Din fostulu districtu alu Cetatiei de pétra, 5 Maiu.

(Miscari sinodale in dieces'a Gherlei.) Publiculu romanu cunosce dejá agitatiunile atátu de respandite prin tóte partile diecesei Gherlane. Si ce trebuie se ne miramu déca si romanii gr. cat. incepu a se pune in miscare, a reclamá dupa reactivarea sinodalitatiei avuta in biseric'a lor? Ce trebuie se ne miramu, déca si romanii reclama dupa unu dreptu avutu si acésta o facu in unu timpu, cându tóte natiunile si confessiunile patriei nóstre, pana chiaru si evreei si catolicii se bucura de constitutiune bisericésca-scolastica? Ce se ne miramu cându vedemu, cá ideile constitutionalismulu au strabatutu pana si in regiunile cele mai inapoiate in cultura ale Russei?

Ori-ce omu cu mintea sanetósa nu póte, de câtu se apróbe pasii inteligentiei mirene din dieces'a Gherlei.

Dar se vinu la conferinti'a romaniloru gr. cat. tinuta in Siomeut'a-mare la 4 Maiu, convocata prin bravii Selagieni cu bravulu loru deputatu dietalu G. Popu in frunte, care conferintia s'a tinutu in sal'a pretoriale a fostulu districtu alu Cetatiei de pétra la 10 óre a. m.

Dupa ce s'a constituitu conferinti'a proclamanduse de presiedinte Andreiu Medanu si de secretari dr. A. P. Alessi si Victoru Marcu, dd. Gavriela Manu si G. Popu au facutu o dare de séma despre pasii ce i-au facutu d-loru in contielegere cu inteligenti'a altoru tinuturi la gubernulu diecesanu pentru reactivarea sinodalitatiei. Din raportulu d-loru amu vedutu, cumcá dd. capitulari nu sunt contrari sinodalitatiei si esoperarei sinodalitatiei, ceea ce este spre onórea lor, ci contrariu este numai episcopulu si câteva ómeni mai tineri din giurulu episcopulu, cari isi voru fi avendu cauzele si interesele lor. Raportulu d-loru Manu si Popu la propunerea lui dr. Alessi s'a luat spre sciintia si totuodata s'a declarat conferinti'a, cumcá pasii facuti de d-loru i apróba si-i primesea de ai sei.

La propunerea d. A. Cosma conferinti'a s'a declarat cumcá este timpulu supremu, cá din partea populu din intréga diecesa se se faca toti pasii pentru reactivarea sinodalitatiei. Decide mai departe in principiu de a face astadata unu memorandu, in care se se espuna tóte dorurile, tóte relele si tóte dorintiele romaniloru din diecesa. Conferinti'a a primitu principiile exprimate in 2 proiecte de memorande, prezentate prin d. G. Popu, unulu alu inteligentiei din Selagiu si alu douilea alu inteligentiei dela Desiu, apói totu la propunerea d. G. Popu a alesu o delegatiune compusa din urmatorii dd: Gavriela Manu dela Desiu, A. Munteanu, V. Hossu, Gr. Steti, Georgiu Popu, Vasile Popu, Al. Bohatielu, Mihai Bohatielu, Maximu Popu, Dr. Moisilu, Dr. Alessi, Danila Lica, Gavriela Manu dela Bistriti'a, Josifu Popu, Andreiu Medanu, Vasile Indrea, N. Nilvanu, Alexa Ferentiu, Josifu Popu dela Seini, Dr. I. Mihali. Acésta delegatiune se insarciná cu elaborarea memorandulu si cu esoperarea unui terminu dela episcopu pentru inaintarea lui. Cându memorandulu va fi gata si terminulu esoperatu, va convocá o deputatiune din tóte tinuturile câtu de númeroasa, care va inaintá memorandulu. Delegatiunea va obtiené mandatulu pana cându va fi capetatu o resolutiune dela episcopu, cându apói, va convocá din nou membrii deputatiunei si isi va depune mandatulu in manile ei.

Acésta este pe scurtu sumariulu conferintei dela Siomcut'a-mare.

La 3 ore s'au intrunitu membrii participanti la unu banchetu, ce s'a arangiatu in ospetari'a opidana. Toastele se intielege nu au lipsitu, dintre cari voiu aminti pe unele. D. Josifu Popu pentru Majestatea Sa imperatulu si regele si famili'a domnitore. G. Marcu pentru G. Popu, carele in 5 Maiu isi serbédia onomastic'a. Andreiu Medanu pentru poporulu romanu. V. Andrea pentru inteligenti'a ce a participatu la acésta conferintia. Dr. Alessi pentru Georgiu Baritiu, carui'a i-a propusu a i se felicitá onomastic'a pe cale telegrafica, Dr. Josifu Popu pentru G. Manu etc. . .

Banchetulu a duratu pâna la 6 ore cându s'au departatu membrii între inbratiosiari fratiesci si între urari, cá in scurtu timpu se se revada la sinodu in Gherl'a. Eu adaugu se dea Ddieu si acésta, si dorimu si vederea la unu congressu bisericescu-scolasticu la Blasiu. Credemu cá si sínódele diecesane si congressulu, séu sinodulu archidiecesanu se voru potea castigá, déca tóta inteligenti'a romana se va ánimá de aceste idei si va lucrá pentru realizarea loru cu tactu, cu prudentia si cu resolutiune si perseverantia, si déca prelatii nostrii nu se voru pune pe terenulu negatiunei, nu voru respunde la recerzarile si sollicitarile ómenilor de bine, cu non est tempore, ci voru pasi cu resolutiune in fruntea inteligenti'e mirene. O dorimu si o acceptamu acésta cu atátu mai virtosu, cá-ci interesele confessiunei gr. cat. numai pe acésta cale se potu aperá cu succesu.

Se voimu si vomu potea. Conferintei din Siomcut'a-mare i strigamu unu „bravo“!

Inainte numai cu tactu si resolutiune!! Fructele ostenelelor vóstre voru fi binecuvantate de posteritate.

Incheiu acestu raportu cu acea ferbinte dorintia, cá pasii Conferintei dela Siomcut'a-mare se fia imitati in tóte partile, se fia urmati de intréga inteligentia si de intregu poporulu romanu.

Coresp.

Sciri diverse.

George M. Riurénu

nascutu la 1828, in Craiov'a, isi facuse studiile in tíera cu celu mai frumosu successu; apoi, in urm'a unui concursu ce a depusu, fu numitu professoru la Ramniculu-Valcei. Aci, gasindu'lu evenimentele dela 1848, elu fu onoratu cu increderea gubernului provisoriu de atuncia, care-i incredintia insemnata missiune de comissaru propagandistu in partea locului.

Integritatea, patriotismulu si devotamentulu ce defasiura in aceste critice evenimente, i atrasera ur'a si persecutiunea celor ce dispuneau pe atunci de sórtea tierii.

Dupa privatiuni si suferintie de mai multi ani, elu deschise primulu internatu privatu de baieti la 18 Ianuariu 1854, pe candu strainii — si, din nefericire, multi chiaru dintre ai nostri — isi bateau jocu de atitudinea Romaniloru in ramur'a educativa a tinerimii nóstre.

Cum si-a indeplinitu missiunea in acésta spinósa si delicata ramura a instructiunei, — desmintindu pe de o parte calomniósele insinuatiuni ale strainiloru, éra pe de alta parte neincrederea, ce totudeauna amu avutu in noi insine — acésta o potu spune númerosele generatiuni incredintiate veghiariloru sale, o potu atestá parintii loru si autoritatile superióre ale scóleloru care, la 8 Martiu 1857, ii incredintiaru directiunea internatului cursalu alu statului, apoi la 8 Octobru 1860 directiunea gimnasiului si internatului Mateiu-Basarabu, care se crease atunci din nou. In acestu postu functiona pâna candu sanetatea-i alterata de o viétia atátu de turburata si laboriósá, ilu sili a se duce in Franci'a spre cautare.

Aci, facéndu-se mai bine, se puse din nou pe lucru si cu mare ardóre pe studii, ceea ce i agrava si mai multu suferinti'a.

Reintorcéndu-se in tíera, George Riurénu se retrase la o mica proprietate a sa, unde isi petrecu timpulu cu studii classice, urmarindu in acelasi timp cu nesatiu totu ce se referia la interesele patriei si usiurandu cu multa darnicia si nobilitate de carácteru neajunsurile celor ce alergau la densulu, cá la unu asilu bine-facétoru pâna candu in fine, la 20 ale curentiei neinduplecata mórte ilu smulse din bratiile numerosiloru si induosiatiloru sei consangeni si amici.

Fia bine-cuvantata memori'a acestui omu de bine, acestui veteranu alu invetiamentului in Romania. (Binele publicu.)

— (In cestiunea ortografiei.) Din Satu-mare ni se scrie cu dat'a de 7 Maiu a. c. relativu la acésta ardienda cestiune urmátorele:

Inteligenti'a romana din comitatulu Satu-marelu au primitu cu mare neplacere propunerea domnului Maiorescu asupra ortografiei romane, publicata in Nrii

31 si 32 ai „Observatoriului“ Acceptandu-se acea propunere de Academi'a romana, necum se se usiorede, ci chiaru s'ar ingreuiá scrierea, si s'ar schimosi cu totulu limb'a romana.

A se consultá despre acésta numerosi preoti, precum si unii domni civili se adunara in 5-a lunei curente in Homorodu. Conferinti'a s'a intielesu intru aceea, cá inteligenti'a romana din acestu comitatu se ia parte activa in miscarea desvoltarei limbei romane. Inse si pâna ce s'ar declará in acésta cauza, fiindu de urgentia propunerea domnului Maiorescu, s'a decisu cu unanimitate, a se rogá Academi'a romana pre cale telegrafica, cá se nu accepte acea propunere.

Telegram'a s'a si tramisu astadi, precum urmédia: Domnului Joanu Ghika, presiedintelui Academiei romane Bucuresci.

Palatulu universitatii, biroulu Academiei.

Inteligenti'a romana din districtulu Satu-marelu luandu scire despre propunerea domnului Maiorescu, asupra ortografiei romane, Ve róga, adunata in conferentia ad hoc, se binevoiti a fi interpretele ei la Academia, spre a nu acceptá acea propunere, contraria logiceii limbei.

Din incredentiare:

Marcu, cá presiedente.

Lucaciu, cá secretariu.

— (Noua ordine a plecarea sisosirei trenuriloru pe lini'a calei ferate de ostu.) Acésta noua ordine intra in vigóre cu incepere dela 15 Maiu st. n. 1880.

Conformu acestei ordine **plecarea** trenuriloru dela Sibiiu va avea locu la 3 ore 58 minute p. m. (intalninduse la 6 ore 35 minute sér'a cu trenulu acceleratu care pléca dela Copcea in directiune spre Clusiu si Pest'a,) si la 10 ore 5 min. sér'a (sosirea in Copcea la 11 ore 57 mi. nóptea; intalninduse la Copcea la 3 ore 51 min. nóptea cu trenulu de persóne ce merge spre Mediasiu-Sigisiór'a-Brasiovu respective intalnirea cu trenulu de persóne, care pléca la 12 ore 30 min. nóptea in directiunea Teiusiu-Clusiu.)

Sosirea in Sibiiu va avea locu la 1 óra 41 min. p. m. (plecarea din Copcea la 11 ore 10 minute a. m. in coincidentia cu trenulu acceleratu Pest'a-Clusiu, care soseste acolo la 10 ore 41 min. a. m. precum si cu unu trenu mixtu, care pléca la 7 ore 10 min. diminétia din Sighisiór'a si soseste la 10 ore 18 minute a. m. la Copcea,) si la 8 ore 54 min. sér'a (plecandu dela Copcea la 6 ore 50 minute sér'a avendu coincidentia cu trenulu mixtu care va circulá între Buda-Pest'a si Sighisiór'a si care sosese in Copcea la 3 ore 28 minute p. m. precum si cu trenulu acceleratu Predélu-Brasiovu-Pest'a, care soseste in Copcea la 6 ore 13 min. sér'a.)

Dela Pest'a la Bucuresci voru merge pe fiacare di doue trenuri pe lini'a Oradea-mare-Clusiu si adeca, unu trenu acceleratu si unu trenu de persóne. Asemenea voru circulá si dela Bucuresci spre Pest'a pe aceeasi linia, pe fiacare di unu trenu acceleratu si unu trenu de persóne.

Afara de acestea doue trenuri va mai circulá inca pe fiacare di unu alu treilea trenu mixtu între Pest'a si Sighisiór'a si vice-versa.

— (Prelegerea humoristica a d. adv. I. Popa.) Din parte autentica ni se inpartasiesce, cá venitul curatu alu acelei prelegeri au fostu de 23 fl. v. a. si cá acésta suma au fostu inaintata inca in diu'a de 10 l. c. la ministeriulu de interne alu Romaniei, pentru cá se fia distribuita nefericitoru incendiati din Focsiani.

— (Aiurari lunatice „democratico-nationale.“) Unu órecare L. din Bucuresci au petrecutu serbatorile Pasciloru in Brasiovu si aflá cu cale a tramite diariului „Democrati'a nationala“ o lunga si confusa corespondentia despre patianiele si judiciósele sale observari facute la fati'a locului. Acelu individuu, care se pare a fi ereditatu spiritulu poeticu alu fericitului capitanu Christurénu de pia memoria, ne oferí vesel'a ocaziune a potea pune subt ochii cetitoriloru nostrii urmátorele linii, care nu ne indoimu, cá voru remanea o neperitóre proba a piramidalei si presumtiósei ignorantia séu rea vointia a autoriului loru. Acelu d. L. . . adeca, ne spune cu tóta seriozitatea cá:

„Marea maioritate a romaniloru transilvaneni apartienendu comerciului, (?) meseriasiloru (?) si tieraniloru a remasu credinciósa stramosiescei religii ortodoxe, asia numita parte inteligenta, din nenorocire, s'au convertitu la Uniune si serbédia dilele mari in acelasi timp cu biserica catolica-romana (sic!); acestia fiindu puçinu numerosi in Brasiovu n'au biserica loru propria si asculta (risum teneatis R.) serviciulu divinu in templulu catolicu, unde oficiadia in fiacare serbatóre de diminétia, unu preotu unitu in limb'a romana.“ Bravo Nichipercea! Repete! Hop lá! . . .

Bibliografia.

Au aparutu de subt tipariu:

— Despre legume. Plantarea si crescerea loru. Invetiaturi pentru poporulu romanu de Nicolau Avramu invetiatoriu in Totyaradi'a. Aradu, tipografi'a diecesana 1880. Pretiulu 60 cr. v. a. Recomandamu acésta carte utila, atentiunei totororu economiloru si económeloru nóstre.

— Resbelulu orientale 1877-78 de prof. Dr. A. P. Alessi si Massimu Popu. Fasciclii XI—XV intr'unu singuru volumu cu mai multe stampe, ilustratiuni si charte geografice. Cu acestu volumu opula acesta sau terminatu, spre marea bucuria a celor ce s'au fostu abonatu la densulu.

— Raportu generale despre starea si activitatea societatié junimeé universitare din Clusiu „Juli'a“ pe anii academici 1877/8 si 1878/9 — redactatu de Andreiu Micu secretariu. Clusiu 1880. Imprimeri'a „Georgiu Lazaru“ din Gherl'a.

— Sumariulu Nr. 20 alu „Lyrei romane“ este urmatoriulu: Text: — Corurile bisericesci in Capitala, (urmare) de T. Ionescu. — Music'a si inriuirea ei asupra civilisatiunei, (urmare) de G. Misailu. — Corespondentia musicala, de M. — Scóla de operete din Jasi, de T. Ionescu. — Schubert, schitia biografica.

Musica: Didi polca.

Acésta fóia musicala si literara apare in Bucuresci de patru ori pe luna. — Pretiulu abonamentului: pe anu 20 lei; pe 6 luni 11 lei; pentru strainetate 24 lei pe anu, pe 6 luni 13 lei. Abonamentele se facu in Capitala la magazinulu de musica C. Gebauer si la redactiunea diariului strad'a Coltiei Nr. 42.

Din partene recomandam cu tóta caldur'a acestu nou, interesantu si bine redigiatu diariu musicalu.

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 12 Maiu st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru	105.05	105.20
I emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	—	82.75
II emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	98.—	98.—
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	86.05	86.50
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	126.—	125.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentului	94.—	93.75
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	—	93.—
Obligatiuni urbariale temesiane	93.—	93.—
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	—	92.—
Obligatiuni urbariale transilvane	92.50	93.—
Obligatiuni urbariale croato-slavone	94.—	—
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimei de vinu	92.—	92.50
Datorie de statu austriaca in chartie	72.10	72.25
Datoria de statu in argintu	72.90	73.—
Rent'a de auru austriaca	88.60	88.60
Sorti de statu dela 1860	131.25	131.—
Actiuni de banca austro-ung.	836.—	838.—
Actiuni de banca de creditu ung.	272.20	272.80
Actiuni de creditu aust.	260.—	265.—
Sorti unguresci cu premii	—	110.50
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.62	5.58
Napoleonodorulu	9.47	9.48
100 marce nemtiesci	59.50	58.50

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

30 Aprile st. v. 1880.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l. 106.7/8 b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„ 108.60 „
Obligatiuni dominiale cu 8%	„ 104.— „
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	„ 99.— „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„ 94.— „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„ 102.— „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„ 54.7/8 „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„ 100.— „
Prioritati cu 8%	„ 119.80 „
Actiunile bancii Romani'a din 1869	„ 350.— „
Daci'a, comp. de asecur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„ 260.— „

Pentru cei ce patimescu de pieptu si plumani.

Wilhelm's
Allopu de plante Schneeberg

alu lui
Franciscu Wilhelm, farmacistu in
Neunkirchen (Austri'a de josu.)

In decursu de 25 ani s'au probatu a fi de cea mai mare fortia vindecatóre si usiuratóre pentru morburile organelor de respiratiune, pentru catarele gútleului si alu bronchiiloru, tuse spasmodica, ragusiéla, multe alte suferintie ale gútlui si ale plumaniloru.

Fórte de recomandatú este acestu sucu cá preservativu pe tempuri neguróse si aspre.

Fiindu de unu gustu placutu, elu este folositoru pentru copii si o necessitate pentru ómenii cari suferu de plumani; éra pentru cantareti si oratori in contra vocei inflorate, séu chiaru in contra ragusiélei, elu este unu mijlocu nedispensabilu. — Númerose ateste probésa cele afirmate mai susu.

Se afla de vendiare in sticle á 1 fl. 25 cr. in Sibiiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. E. Misselbacher sen.

Onoratulu publicu se céra totudeauna specialu Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg, fiindu-cá acesta se produceu singuru numai de mine, si de órece fabricatele puse la vendiare subt firm'a Iulius Bittner Allopu de plante Schneeberg, sunt nisce imitatiuni nedemne, asupra caroru atragu deosebit'a atentiune a publicului cumperatoriu. (2) 9—25

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.